

บทที่ ๗ เสียงพยัญชนะไทย

ในวิชาภาษาศาสตร์เรามักจะพูดถึง เสียง ไม่ใช่ตัวอักษร ดังนั้นจึงอย่าได้เอาตัวพยัญชนะไปสับสนกับเสียงพยัญชนะ ทั้งนี้ เพราะตัวพยัญชนะหลายตัวอาจจะแทนเสียงพยัญชนะเสียงเดียว เช่น ศ ช ส ซ แทนเสียง /s/ เสียงเดียว ขอให้สังเกตว่าเราใช้เครื่องหมาย (ทับ หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า slant) เขียนล้อมหน่วยเสียง หรือบางครั้งพยัญชนะตัวเดียว เช่น ศ มีสองหน่วยเสียง คือ /d/ ในคำว่า มดตป และ /th/ ในคำว่า มดโต เป็นกัน ดังนั้น เมื่อพูดถึงเสียงจงอย่าไปเอารูปพยัญชนะมาเดี๋ยวจึงเพราะจะพาให้ไขว้ไขว

การหาเสียงพยัญชนะ ที่จริงแล้วในฐานะเจ้าของภาษารที่ จะ บอกว่าเสียงใดเหมือนกับเสียงใดนั้น น่าจะเป็นการง่ายมาก เพราะได้ใช้เสียงนั้น ๆ อยู่เป็นประจำส่วนคนที่บอกให้ถูกต้อง แต่กลับให้คนที่พูดภาษาอื่นมาฟังบางครั้งจะต้องอธิบายให้เขาฟัง หรือให้เหตุผลกับเขาว่าทำไม เราในฐานะเจ้าของภาษาจึงคิดว่า เป็นเสียงเดียวกัน เป็นกันที่ว่า คำว่าช่าง ๆ คนไทยมักจะออกเสียง ช ของพยางค์แรกเป็น ห เมื่อพูดเร็ว ๆ และไม่เห็นเสียงหนักบนพยางค์แรก ซึ่งฟังดูก็คล้าย ๆ กับพูดว่า ห้างช้าง แต่ก็เป็นคนไทยที่รู้ว่าหน่วยเสียงของ ห มีสองเสียง อันนี้เป็นหน่วยเสียงเดียวกัน คือ /h/ แต่ผู้ฟังที่ไม่รู้ภาษาไทยจะไม่ค่อยยอมเชื่อ และถ้าเขาฟังเราได้ยินในพยางค์แรกนั้นไม่ใช่ /h/ แต่เป็น /s/ จึงเป็นการยากที่จะเข้าใจจะเรื่อง

ในที่นี้ เราจะใช้คำว่าเสียงพยัญชนะในพยางค์แรกอย่างนี้ไว้ ก็ไม่ใช่เสีย และเสียก่อน ตอนที่อธิบายให้ผู้ถามอาจจะเข้าใจขึ้นว่าเสียงพยัญชนะมีลักษณะอย่างไร และเมื่อถามมาที่เกี่ยวกับเสียงสระของตป ก็จะเข้าใจเสียงพยัญชนะนั้นง่ายขึ้น

การทำเสียงพยัญชนะนั้น เราก็จะต้องเอาคำที่เราพูดมาเปรียบเทียบกันว่า คำนั้น
ต่างกันทั้งทางเสียงและความหมายหรือเปล่า เรื่องนี้จะต้องระวังมากเพราะคำบางคำ
มีเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน เช่น กั้น กั้นยี้ กั้นป์ กั้นท์ กั้นห์ ฯลฯ
เป็นต้น ถ้าหากว่าใช้คำใดคำหนึ่งข้างบนนี้ลอย ๆ แล้ว จะไม่รู้ว่าจะหมายความว่า
อย่างไร เมื่อใช้เข้าประโยคที่มีใจความช่วยก็จะบอกความหมายได้ทันที เช่นนี้เรา
ก็ถือว่าคำเหล่านี้พ้องเสียงกัน หรือมีเสียงเดียวกัน บางท่านอาจจะนึกในใจว่าแม้คน
สองคนออกเสียงคำ ๆ เดียวกันเสียงก็ต่างกันเช่น คำว่า กั้น สองคนอาจจะออกเสียง
ผิดกัน เสียงของคนหนึ่งอาจจะมีความถี่ต่ำ แต่อีกคนอาจจะมีความถี่สูง หรือเรียก
ง่าย ๆ ว่า คนหนึ่งเสียงห้าว อีกคนหนึ่งเสียงแหลม แต่เจ้าของภาษา ก็บอกได้ว่าเป็น
คำ ๆ เดียวกัน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าในภาษาพูด ผู้ฟังที่เป็นเจ้าของภาษาได้จับ
ลักษณะที่ไม่สำคัญออกไปเสียมาก ดังนั้นถ้าผู้ฟังที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาอาจจะไม่รู้ว่
ลักษณะที่ไม่สำคัญซึ่งการขจรจกและไม่ต้องใส่ใจฟังนั้นจะมีอะไรบ้าง

วิธีการที่นักภาษาศาสตร์ใช้เป็นหลักก็คือ การหาคำที่มีเสียงต่างกันเพียงเสียง
เดียวมาเปรียบเทียบกัน เช่น กั้น กับ มั้น เป็นกัน จะพบว่าต่างกันทั้งเสียงและ
ความหมายทางด้านเสียงก็ต่างกันเพียงหน่วยเดียวคือ ระหว่าง /k/ กับ /m/ ซึ่ง
เราถือว่าต่างกันที่หน่วยเสียง วิธีการที่เอาคำที่มีลักษณะทางเสียงต่างกันเพียง
หน่วยหนึ่งอย่างใน คำว่า กั้น และมัน เราเรียกว่า คู่เทียบเสียง (minimal pair)
ดังนั้นเราอาจจะให้นิยามอย่างคร่าว ๆ ของหน่วยเสียงว่าเป็น หน่วยย่อยที่ ปรากฏใน
การออกเสียงคำหนึ่งแต่ต่างกับ อีก คำหนึ่งขณะที่คนเปล่งเสียงออกมา

แต่เราจะรู้ได้อย่างไรว่า กั้น กับ มั้น ต่างกันเพียงหนึ่งหน่วยเสียงอาจจะ
ต่างกันมากกว่าหนึ่งหน่วยเสียงก็ได้ วิธีที่ดีที่สุดก็คือ การทดสอบ โดยการอาศัย
คู่เทียบเสียง คู่อื่น เช่น กาย กับ มาช หรือ อัก กับ อ่า สุก กับ สุ่ม เป็นต้น
ขอให้สังเกตว่า อัก นั้น แม้จะเขียนไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีเสียงเป็นวรรณยุกต์ เอก
ซึ่งเราอาจจะเขียนด้วย สัญลักษณ์ทางสัทศาสตร์ (phonemic transcriptions)
ได้เป็น /ʔak/ ส่วน อ่า ก็เป็น /ʔam/

ตัวอย่างการเทียบเสียงพยัญชนะไทยแบบใช้คู่เทียบเสียง ดังต่อไปนี้

ปาน พาน บาน ศาล ทาน ศาล กานท์ กาน
อาน งาน ชาน ฟาน ชาน มาน นาน ราน
ลาน วาน ยาน

เราไม่คำนึงว่าคำเหล่านี้จะสะกดเหมือนกันหรือไม่ สำคัญอยู่ที่คำเหล่านี้เป็นคำพยางค์เดี่ยวที่คล้องจองกันเท่านั้นเอง

เราอาจจะหาคำอีกกลุ่มหนึ่งมาเทียบกับกลุ่มที่เราหามาได้แล้ว เพื่อจะได้ค้นหาเสียงที่ซ้ำกันอยู่ให้ครบถ้วน เช่น

ปาน	ปั้น	อาน	อัน	งาน
พาน		งาน		วาน
บาน	บัน	ชาน		ลาน ลัน
ศาล		ฟาน	ฟัน	ยาน ยัน
ทาน	ตัน	ชาน	ชัน	วาน
ศาล	คัน		ฮัน	
กานท์	กัน	มาน	มัน	
กาน	กัน	นาน	นัน	

สำหรับเสียงพยัญชนะที่ยังว่างอยู่นั้น เราอาจจะหาคู่เทียบเสียงมาเทียบเคียงกันได้อีก เช่น เชื้อ : เจื้อ อู : ปู มา : ฮา งค : รถ ฯลฯ ขอให้สังเกตว่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นเสียงพยัญชนะต้นทั้งสิ้น ซึ่งมีทั้งหมดอยู่ ๒๑ หน่วยเสียงด้วยกันดังนี้

* สะกดด้วยสระเสียงยาวแต่ออกเสียงสั้น /thān/

สัญลักษณ์ตามแบบสากล	คำตัวอย่าง	สัญลักษณ์ที่ใช้อักษรไทย
/p/	ปาน ปั้น	/ป/
/ph/	พาน	/พ/
/b/	บาน บั้น	/บ/
/t/	ทาด	/ท/
/th/	ทาน ท่าน	/ท/
/d/	ทาด คั้น	/ค/
/k/	กานท์ กั้น	/ก/
/kh/	กาน กั้น	/ก/
/ʔ/	ฮาน ฮั้น	/อ/ ^๒
/c/	จาน	/จ/
/ch/	ชาน	/ช/
/f/	ฟาน ฟั้น	/ฟ/
/s/	ซาน สั้น	/ซ/
/h/	ฮั้น	/ฮ/
/m/	มาน มั้น	/ม/
/n/	นาน นั้น	/น/
/ŋ/	งาน	/ง/
/r/	ราน	/ร/
/l/	ลาน ลั้น	/ล/
/w/	วาน	/ว/
/y/ ^๓	ยาน	/ย/

^๒ ใช้ /อ/ แทนเสียงพยัญชนะตัวจะไว้ /อ/ แทนเสียงสระอิกไม่ได้เพราะคามหลักให้ไว้ สัญลักษณ์ตัวหนึ่งแทนได้เพียงหนึ่งหน่วยเสียง

^๓ บางท่าน เช่น Mary Hoas ใช้ /ย/

แม้ว่าไทยจะมีเสียงพยัญชนะ ๒๑ หน่วยเสียงเมื่อใช้เป็นพยัญชนะต้นก็จริงแต่
เมื่อเป็นเสียงพยัญชนะสะกตมีเพียง ๘ หน่วยเสียงเท่านั้น ซึ่งเทียบกับแม่ กบ กค กก
กม กน กง เกอย เกอว ตามอักษรวิธีเดิมของไทย และอาจจะหาคู่เทียบเสียงได้
ดังนี้

บับ	บัก	บัก
ป่ำ	ปั้น	ปั้ง
เป่ำ	เป๋	

แต่ขอบอกว่าจากการค้นคว้าของนักภาษาศาสตร์ สาขากลศาสตร์ (Acoustic
Phonetics) เช่น Arthur S. Abramson^๔ กล่าวว่าเป็นการยากที่บอกให้ชัด
ลงไปว่า เสียงตัวสะกตในภาษาไทยนั้นเป็นเสียงโฆชะ หรือ อโฆชะ แต่จากการ
ทดลองหลายครั้งปรากฏว่า ดร. แอบรามสันลงมติว่าควรจะได้ว่าเป็นเสียง
อโฆชะมากกว่า เพราะฉะนั้นจึงใคร่ขอย้ำว่า แม้ว่าภาษาไทยจะใช้ ต และ บ
ซึ่งเป็นพยัญชนะแทนเสียงโฆชะเป็นตัวสะกตก็ตาม แต่เมื่อเขียนเป็นสัญลักษณ์ก็ตาม
หน่วยเสียงให้ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นอโฆชะ คือ /p,t,k/ หรือ /ป,ต,ก/ ถ้าพิจารณา
กันให้ลึกซึ้งไปแล้วตามโครงสร้างทางสรีรวิทยา (phonology) ว่าภาษาไทยไม่มีเสียงโฆชะ
ที่ควบคู่กับ /k/ อย่างเช่น /b/ คู่กับ /p/ และ /d/ คู่กับ /t/ และเมื่อใช้
/ก/ ซึ่งเป็นเสียงอโฆชะเป็นเสียงพยัญชนะสะกตได้ คำอื่นแม้จะใช้ ต บ สะกตก็
น่าจะเป็นเสียง /t, p/ ซึ่งเป็นอโฆชะด้วยเพื่อให้คล้ายตาม /k/ แต่ถ้าจะมองอีก
แง่หนึ่งว่าเสียงพยัญชนะสะกตน่าจะเป็นเสียงโฆชะเพราะใช้ ต และ บ ซึ่งเป็น
พยัญชนะเสียงโฆชะสะกต ดังนั้น คำที่มี ก สะกตก็ควรจะต้องสะกตด้วยเสียงโฆชะ
เป็น /g/ ด้วย แต่ขอให้จำไว้ว่าเมื่อเป็นพยัญชนะต้นไทยไม่มีเสียง /g/ ถ้าจะ
ให้คำที่ ก สะกตมีเสียง /g/ เราจะต้องเพิ่มหน่วยเสียงใหม่ขึ้น อย่างไรก็ตามนัก
ภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันท่านหนึ่งคือ Mary R. Haas^๕ ซึ่งเป็นผู้ศึกษา และแต่ง

^๔ Arthur S. Abramson, *The Vowels and Tones of Standard Thai: Acoustical Measurements and Experiments* (Bloomington, Indiana, 1962) p.4.

^๕ Mary R. Haas, *The Thai System of Writing* (Washington, D.C., 1956), pp. 6-9

คำกริยาหลายเล่มเกี่ยวกับภาษาไทย กล่าวว่า เสียงพยัญชนะสะกดควรจะเป็น /b, d, g/ โดยเพิ่มหน่วยเสียง /g/ ขึ้นในภาษาไทย และมีที่ใช้อย่างเฉพาะเมื่อเป็นเสียงสะกดเท่านั้น ท่านให้เหตุผลว่า การใช้ /b, d, g/ จะเป็นเสมือนเครื่องหมายบอกให้ทราบว่าพยางค์สิ้นสุดที่ใด เช่น คำว่า /nagrian/ "นักเรียน" จะเห็นได้ทันทีว่าพยางค์แรกจบลงที่ /g/ และพยางค์หลังเริ่มกันที่ /r/ ถ้าหากใช้เสียงอโฆชะเป็นเสียงพยัญชนะสะกดจะพบปัญหา เรื่องพยางค์สิ้นสุด ณ ที่ใด เช่น /nákrian/ ผู้อ่านอาจจะเข้าใจว่าเป็น /nák + rian/ หรือ /ná + krian/ ก็ได้ เพราะ /kr-/ นั้นเป็นเสียงควบกล้ำได้ ท่านว่าพวกที่เลือกเสียงอโฆชะเป็นเสียงพยัญชนะสะกด ก็ต้องเพิ่มสัญลักษณ์บ่งจุดแบ่งของพยางค์ (juncture หรือ syllable boundary) คือ /+/ ขึ้นอีกหน่วยเสียงหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายต่างก็มีเหตุผลด้วยกันทั้งคู่ แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้จะถือว่าเสียงพยัญชนะสะกดเป็นเสียงอโฆชะ เพื่อให้เป็นไปตามเสียงที่ได้ยิน และจะได้ไม่ต้องเพิ่ม /g/ ขึ้นอีกหน่วยเสียงหนึ่ง

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะนี้ ส่วนมากมักใช้เหมือนกัน แต่มีหนังสือบางเล่ม^๖ ที่ใช้สัญลักษณ์แทนเสียงพยัญชนะชนิดต่างไปจากที่กล่าวมาแล้วดังนี้

P	แทน	ph
T	แทน	th
K	แทน	kh
C	แทน	ch

โดยมีเหตุผลว่าเมื่อเป็นหน่วยเสียงเกี่ยวกับควรใช้สัญลักษณ์เดี่ยว จึงได้เลือกใช้อักษรโรมันตัวใหญ่แทนเสียงชนิด แต่สำหรับหนังสือเล่มนี้จะใช้สัญลักษณ์ที่ปรากฏในหน้า ๖๕ เป็นเกณฑ์

เสียง /ʔ/ เป็นเสียงที่ดูจะเป็นปัญหาที่สุด เพราะมีนักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาไทยหลายท่าน ทั้งที่เป็นคนไทยเองและเป็นฝรั่งมักจะคิดว่า /ʔ/ ไม่ใช่หน่วย

^๖ Udom Warotamasikhhadit, *Thai Syntax: An Outline* Ph.D. Dissertation, (The University of Texas, 1963); Edward M. Anthony, Deborah P. French and Udom Warotamasikhhadit, *Foundations of Thai, Book I* (Ann Arbor, 1968).

เสียงโดยอ้างเหตุผลว่าเกิดหน้าสระ หรือตามหลังสระเสียงสั้น ถ้าหากไม่มีเสียงพยัญชนะอื่นตาม (ถ้าเชื่อในหลักดังกล่าวก็สามารถพิสูจน์ได้ว่าเสียงอื่น เช่น /p/ ก็ไม่ใช่หน่วยเสียงเพราะเมื่อไรที่มีสระเมื่อนั้นมีเสียง /p/ นำหน้า เมื่อไรมีสระเสียงสั้นไม่มีอะไรตาม เมื่อนั้นมี /p/ ตามหลัง อันเป็นข้อพิสูจน์ที่ผิด) นอกจากนี้แล้วเวลาเราออกเสียงคำว่าอื่น อีกจะได้อินเสียง /ʔ/ ชัดเจน หรือในคำว่า สะ ของผู้ชายกับคำว่า สะ ของผู้หญิงจะเห็นได้ชัดว่า สะ ของผู้ชายมี /ʔ/ แต่ของผู้หญิงไม่มี ยิ่งกว่านั้นถ้าเราสังเกตการเติม infix /-amn-/ เข้ากลางคำอย่างในคำว่า /kàət/ เป็น /kamnàət/ และ /khuun/ เป็น /khamnuun/ และมาพิจารณา /ʔuay/ เป็น /ʔamnuay/ และ /ʔàat/ เป็น /ʔamnàat/ แล้ว จะพบว่า ถ้าเราไม่ถือว่า /ʔ/ เป็นหน่วยเสียงแล้ว ส่วนที่เติมเข้าไปจะไม่ใช่อินfix แต่เป็นอุปสรรค (prefix) แต่ถ้าหากเราถือว่า /ʔ/ เป็นหน่วยเสียง /-amn-/ ก็จะเป็น infix ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถูกต้องตามระบบทั่วไปของภาษา ฉะนั้นโดยอาศัยหลักฐานทางเสียงที่ได้อิน หรือแม้กระทั่งอาศัยเครื่องมือทาง กลศาสตร์ และระบบทั่วไปของภาษาไทยดังกล่าวแล้วช่วย เราจึงถือว่า /ʔ/ ต้องเป็นหน่วยเสียง โดยเฉพาะแล้วเป็นหน่วยเสียงในรูปเดิม (underlying form) ของคำดังจะไ้กล่าวถึงในบทที่ ๑๘